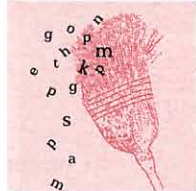

Universele plichten van de mens

Een gevaarlijk balonnetje

Redactioneel

Koen Raes
Hoofdreducteur

Tijdens de verkiezingscampagne zijn twee politici met een merkwaardig voorstel op de proppen gekomen. Het klonk wellicht goed, maar het heeft zeer perverse implicaties. Zowel Reginald Moreels van de CVP als Marc Verwilghen van de VLD meenden dat het tijd werd om een 'Universele Verklaring van de Plichten van de Mens' uit te werken, en wel omdat mensen al te veel op hun rechten staan, maar al te weinig op hun verantwoordelijkheden worden gewezen. Van een christendemocraat kan men een dergelijke denkpiste nog enigszins begrijpen; tenslotte is Hans Krüg één van de bezielers van dit gedachtengoed. Maar wanneer ook liberalen een dergelijk discours beginnen hanteren, wordt andermaal duidelijk hoe rechts liberalen wel kunnen zijn, zonder dat - wellicht - te weten. Beide politici zijn met deze stelling ofwel omwille van hun naïeviteit ofwel omwille van hun extreem autoritair gedachtengoed in ieder geval gebuisd als politieke denkers. Waarom? Omdat zij, in het beste geval, eenvoudig niet hebben nagedacht over wat zij hier eigenlijk voorstellen en in het slechtste geval overheden een bijzonder sterke stok aanreiken om burgers te muilkorven en van hun rechten niets over te laten.

Want wat zou zo'n 'Universele Verklaring van de Plichten van de Mens', zoals zij in VN-kringen mee wordt voorbereid in de *Philosophy and Ethics Division* van de UNESCO, eigenlijk kunnen inhouden? Wat kan de precieze draagwijdte zijn van een dergelijke aparte verklaring, die suggereert dat mensen nog andere universele plichten zouden hebben dan het respecteren en het bevorderen van het respect voor de universele rechten van ieder mens; dé grondgedachte achter de 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens'?

Er zijn veel goede redenen te vinden om een 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens' te formuleren. Het zijn precies dezelfde redenen waarom men zich tegen een 'Universele Verklaring van de Plichten van de Mens' moet keren. Overheden hebben werkelijk geen bijzondere stimulans nodig om burgers met allerlei specifieke plichten op te zadelen. De 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens' wil juist daar juist een dam tegen opwerpen. Een 'Universele Verklaring van de Plichten van de Mens' kan alleen begrepen worden als een dam tegen de uitoefening van universele mensenrechten. Waartoe zou dit, op wereldschaal nog wel, nodig zijn?

Met hun voorstel voor een Universele Verklaring van de Plichten van de Mens zijn Moreels en Verwilghen gebuisd als politieke denkers.

Wie zou bovendien de naleving van 'universele plichten' moeten controleren? De overheid, precies. En gezien het een universele verklaring betreft, betekent dit om het even welke overheid. Men kan zich al voorstellen wat dat in de praktijk zoal kan inhouden.

In beginsel is er niets op tegen om mensen op moreel vlak op hun plichten en verantwoordelijkheden te wijzen en om, inderdaad, het opeisen van individuele rechten 'tegen de rest van de wereld' enigszins te temperen. Maar dat wil nog niet zeggen dat deze morele plichten ook in aanmerking zouden moeten komen voor juridisering in een charter, waardoor ze universeel afdwingbaar zouden worden. Er valt veel voor te zeggen om bijvoorbeeld het recht van toekomstige generaties om in een wereld te leven die er niet slechter aan toe is dan de huidige te erkennen. En dus ook de plicht van de huidige generatie om dat recht te respecteren. Maar hier wordt veeleer

op een verantwoordelijkheid - een plicht - van overheden gewezen om hun beleid met respect voor de rechten van toekomstige generaties uit te stippelen. Als een individuele 'plicht' verliest het elke betekenis. De enige universele plicht die men mensen kan toeschrijven is dat zij de mensenrechten van iedereen moeten respecteren en, eventueel, mee bijdragen

Een Universele Verklaring van de Plichten van de Mens kan alleen begrepen worden als een dam tegen de uitoefening van universele mensenrechten.

aan hun verwerkelijking. Die plicht vloeit vanzelfsprekend voort uit de 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens'. De wereld zou er heel anders uitzien mocht deze plicht, door mensen én overheden, worden nageleefd.

Denken in termen van plichten is conservatief omdat niet duidelijk is in welke zin individuen die plichten zouden moeten nakomen, en vooral wie die naleving zal controleren en afdwingen. Mensenrechten werden juridisch verankerd om personen enige bescherming te bieden voor de almacht van de staat. Mensenplichten kan men niet vanuit een vergelijkbaar perspectief bekijken. En wie enige

kennis heeft van de voorstellen die in de *Philosophy and Ethics Division* van de UNESCO de ronde doen, weet dat dit ook de bedoeling niet is. Het is veeleer de bedoeling om overheden een wapen te geven om de uitoefening van individuele rechten (nog meer) aan banden te leggen. Zo circuleert er het voorstel dat journalisten de universele plicht hebben om

de 'waarheid te vertellen'. Vooreerst is dat al te verregaand. Een journalist is geen wetenschapper. Men kan van een

journalist hooguit vereisen dat hij zijn informatie optimaal checkt. Maar stel je voor dat overheden 'de waarheid' van de journalistiek zouden kunnen controleren. Dan is er van vrije pers eenvoudigweg geen sprake meer.

Neen, het ballonnetje van een 'Charter van Universele Plichten' klinkt in dit tijds kader wellicht goed, maar heeft vooral vrijheidsbeperkende intenties. Laat men eerst maar eens wat meer werk maken van de universele rechten van de mens, zodat ze niet meer met voeten worden getreden. Dat is vandaag op wereldvlak een fundamenteeler probleem.